

דפים צח – צט

קנד. אלו חידושים נתחדשו בזרוע בשלה, שאינם קיימים בשאר הלכות שבתורה? ומה למדנו מזרוע בשלה לכל שאר איסורים?

החידושים שבזרוע בשלה:

מבשל הזרוע עם שאר האיל לכתחילה (וצריך לעשות כן. ראשונים) שלא כבשאר איסורים, שאסור לבשלם עם התר. (י"א מן התורה, שאין מבטלין איסור לכתחילה, וי"א מדרבנן. ועכ"פ ודאי אין מצוה בדבר); – אפילו לשיטת ר' יהודה שמין במינו לא בטל, כאן התירה תורה את בליעת הזרוע באיל (אביי). אפילו שטעם כעיקר מדאורייתא – כאן התירה תורה. (רבא. ומשמע ברש"י שהכוונה לטעם כל דהו, ביותר מששים או ממאה, שבקדשים אסור וכאן מותר. (וכתב הרשב"א, שזה דוקא מין במינו, בדומה לזרוע והאיל, אבל מין בשאינו מינו, ודאי אף בקדשים מודה רש"י שבטל בששים, כמפורש בכ"מ. והריטב"א בשם הרמב"ן פרש שאין כוונת רש"י לומר שקדשים אינם בטלים ביותר מששים. וע"ע זכר יצחק פ,ג; קהלות יעקב – טו). והתוס' חולקים, שכזה מותר גם בקדשים, והכוונה כאן לטעם ממש שאסור מהתורה בין בקדשים בין בחולין, וכאן התירה תורה, שפעמים שהזרוע ומקצת מן האיל מחוץ לרוטב, ונבלע וניכר הטעם באיל, ומותר); –

(אפילו שבשאר מקומות התר מצטרף לאיסור לשיעור כזית, כאן אינו מצטרף. כן גרס רבנו תם). מקום החתך (של החלק שנאסר) – בכל התורה אסור, וכאן התירה תורה. (רבינא. וה"ה בשאר קדשים מותר, שאין גזה"כ מיוחדת בזרוע בענין זה. תוס'. ויש חולקים. ע' תורת חיים ואהל משה – כאן; משך חכמה – ויקרא ד, י. וע"ע אבי עזרי – (קמא) אה"ט ב,ט).

ואולם דין ביטול בששים (או במאה – למ"ד) – למדנו מזרוע בשלה, וכיון שהוא דין לחומרא, כי לולא הלימוד היה מותר חד בתרי, לכך אפשר ללמוד מזרוע בשלה. (משמע מרש"י שהוא לימוד גמור. ואולם התוס' כתבו שאינו אלא אסמכתא).

דף צט

קנה. מה הדין באופנים דלהלן?

א. תרומה שנתבשלה עם חולין; שאור של תרומה שנפל לעיסת חולין.
ב. ציר דג טמא שנתערב בציר טהור.

א. תרומה שנתבשלה בחולין – אם נותנת טעם בתערובת – הכל אסור, ללא כל הבדל בכמויות של התערובת. אם אינה נותנת טעם – מין בשאינו מינו, בששים. ולדעה אחת – במאה. (לרש"י, מאה מלבד התרומה עצמה. ולפרוש התוס', מאה כולל היא עצמה).

שיטת רש"י שאפילו ודאי אין בה טעם, צריך ששים או מאה. (וכן היא שיטתו בשאר איסורים). ושאר ראשונים חולקים, שדוקא בסתם צריך ששים, אבל אם טעמו כהן ואמר שאין הטעם מורגש – מותר אף בפחות מששים.

עוד משמע מרש"י, שאם יש ממשות בעין בתרומה שבתערובת, אלא שא"א לזהותה, דינה כדין תערובת מין במינו כדלהלן. והתוס' חולקים וסוברים שאין הבדל בין טעם ופליטה לחוד ובין תערובת ביבש). מין במינו – אפילו אין טעם התרומה מורגש, אוסר עד מאה ואחד. והוא הדין לשאור תרומה חטים שנפל לעיסת חולין של חטים, ויש בו כדי לחמץ.

ושיעור 'מאה ואחד' פרשו התוס', התרומה ועוד מאה חולין. אבל לפרש"י, לפי הדעה הסוברת שכל האיסורים בטלים במאה, צריך לפרש שהתרומה אינה בטלה אלא במאה ואחד מל בד התרומה. אך משמע שזה רק בכגון שאור שנפל לעיסה שחימוצו קשה, אבל בשאר תערובות – די במאה.

- ב. ציר דג טמא אוסר ציר טהור בכמות של אחד ל-192, (רביעית בסאתיים'. כן אמר ר' יהודה, ומשמע לכאורה בסוגיא שכן נוקטים להלכה. וכן פסקו הרמב"ם (מאכ"א טו,ד) והאשכול (ח"ג לו). ואולם הרשב"א פסק בששים. ע' תורת הבית ב"ד ש"א טז,א; שו"ת, ח"א שצב. וע"ע פלתי צח סקי"א ק סק"ב), ואפילו לר' יהודה הסובר מין במינו לא בטל, שונה ציר שאינו אלא זיעה בעלמא, (ואיסורו מדרבנן. פוסקים.
- א. יש שכתבו שה"ה לשאר איסורים דרבנן מודה ר' יהודה שמין במינו בטל, ויש דוחים, שדוקא בציר שאינו אלא זיעה. ע' בראשונים.
- ב. יש צד לומר, לשיטת הרשב"א, שדגים שמשמשים בהם על הרוב בציר, צירן אסור מן התורה, משום 'טעם כעיקר'. ע' חזו"א ריד, לדף קיב.
- ג. ציר של שאר מינים טמאים – אסור מדאוריתא. ראשונים. וע' מרדכי תרע"א שציר נבלה וטרפה – דרבנן, ודלא כהתוס'. וע' שטמ"ק בכורות ו).

דף ק

קנו. מה הדין במקרים דלהלן:

- א. גיד הנשה שנתבשל עם שאר גידים.
- ב. חתיכת נבלה או דג טמא, שנתבשלה עם חתיכות אחרות.
- ג. חתיכת איסור שנתנה טעם בחתיכה אחרת, ואח"כ סילק את חתיכת האיסור והוסיף חתיכות התר ומים לאותה קדרה.
- ד. כמקרה הנ"ל, אלא שלא סילק את האיסור.
- א. גיד הנשה שנתבשל עם גידים המותרים – בזמן שמכירו, מוציאו ואוסר בכדי נתינת טעם – למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם, אבל להלכה קיימא לן אין בגידין בנותן טעם, והכל מותר.
- אם אינו מכירו – כל הגידים אסורים, שגיד הנשה (בשלמותו) אינו בטל כלל (מדרבנן), משום 'בריה'. (ויש אומרים עפ"י הירושלמי, שבריה בטלה בכאלף (תשע מאות וששים). ע' בראשונים ובי"ד ק), והרוטב – בנותן טעם (למ"ד יש בגידין בנותן טעם).
- ב. חתיכת איסור שנתבשלה בחתיכות התר – בזמן שמכיר את האיסור, מוציאו, והשאר נאסר בנותן-טעם, (ע"י טעימת קפילא או בששים, כנזכר למעלה). לא מכיר – הכל אסור, שאין החתיכה בטלה, אם משום שלעתים היא עשויה להימנות, אם משום שראויה להתכבד בה לפני האורחים. (ויש דעה שדברים שאינם אסורים בהנאה, אפילו הם 'דבר שבמנין' – בטלים. עתוס', עפ"י ע"ז עד. ועע"ש).
- אם אינה ראויה להתכבד (ואינה 'דבר שבמנין') – בטלה חד בתרי. (עפ"י ראשונים, כפשוטו לשון הגמרא 'ותיבטל ברובא' ונחלקו הראשונים אם מותר לאכול כולן כאחת, או לבשלן ביחד, כי נהפך האיסור להתר, אם לאו. ערא"ש, רשב"א ועוד).